

Med synnedsättning
i arbetslivet

INNEHÅLL

Inledning.....	3
Anna Sondér, arbetsförmedlare	4
Henrik Rüffel, projektledare	8
Jenny Johansson, livsmedelsinspektör	12
Ulf Nordquist, musiker och krögare	16
Caisa Ramshage, IT-arkitekt	20
Mikael Jonsson, dramapedagog	24
Åsa Törnblom, specialpedagog	28
Abdulkhalegh Hasanpour, låneförmedlare	32
Ylva Nilsson, psykolog	36
Henrik Götesson, handläggare	40
Olika synnedsättningar	44
Exempel på synhjälpmedel	46

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning.

Detta material finns i följande versioner: på papper i tryckt text, som punktskrift, som word-fil, samt inläst på CD i DAISY-format.

Beställs hos SRF Kontorsservice, tel: 08-39 90 00 eller via e-post: kontorsservice@srf.nu

Text & foto: Ann Patmalnieks, grafisk form: Kari Agger, tryck: Trydells 2018

En del undrar om personer med synnedsättning fungerar lika bra i arbetslivet som seende. Här möter vi tio personer med olika varianter av synnedsättningar som hittat sin plats på arbetsmarknaden.

// För att jag ska göra ett bra jobb, krävs att jag har en viss distans i förhållande till mig själv och min synnedsättning. Jag måste också behärska mina hjälpmedel och på ett kreativt sätt lösa eventuella problem som kan uppstå. Sist men inte minst är det viktigt att jag ständigt ser till min förmåga, det vill säga – att jag är öppen och positiv.

Kaj Nordquist **//**

Har du funderingar eller frågor är du varmt välkommen att kontakta Synskadades Riksförbund.

A woman with short blonde hair, wearing a blue denim dress with a silver buckle belt, is sitting in a black office chair at a desk. She is smiling slightly and looking towards the camera. On the desk in front of her is a laptop and a black bag. To her right, a white printer is visible. In the background, a window with blinds is on the left, and a German Shepherd dog is lying on a brown dog bed on the floor.

“Mycket handlar om att motivera,
men också om att kartlägga”

Anna Sondér, arbetsförmedlare:

”Jag dömer inte någon utifrån utseendet”

Arbetsförmedlaren Anna Sondér möter de som står allra längst från arbetslivet. Hennes uppdrag är att hjälpa och motivera långtidsarbetslösa. För några av dem blir Annas egen funktionsnedsättning en inspiration att satsa trots motgångar.

Anna Sondér har rest, pluggat spanska på universitetet och varit volontär i Latinamerika. Hon arbetade länge som tolk i spanska. Men numera jobbar hon på arbetsförmedlingen Järfälla, med dem som är inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa.

– Det är de svåraste fallen. Mycket handlar om att motivera, men också om att kartlägga vad det är som gör att personen inte får jobb. Det kan komma fram att den sökande har en funktionsnedsättning och behöver särskilt stöd, eller att någon behöver komplettera sin utbildning.

Hur är det att möta människor som är i den situationen?

– Det kan komma in någon och vara jättearg ef-

ter att ha sökt hundratals jobb, med förväntningen att jag ska ge dem ett arbete. Men så fungerar det inte, då får jag resonera och försöka vända samtalen. Sedan finns det de som är förtvivlade och deras ekonomi rasar. Det gör ont i hjärtat. Motvikten är när någon sedan får ett jobb, det är otroligt häftigt när det vänder.

Vad gjorde att du började på arbetsförmedlingen?

– Jag var själv arbetslös. Det var inte samma behov av spanstalande tolkar när flyktingarna från Latinamerika blev färre. Däremellan hade jag bland annat arbetat som företags säljare. Arbetsförmedlingen sökte personer som hade erfarenhet av företagskontakter och nyanlända. Jag hade båda delarna.

På vilket sätt skiljer sig ditt arbetsätt från dina seende kollegors?

– Det kan vara enkla saker, som att en sökande kommer hit med ett brev som de får läsa upp för mig. Jag ser ingenting alls. Jag har ögonproteser

som jag fick när jag var två år. Jag kan inte kolla legitimationer och står aldrig i vår direktservice. Det är bland annat därför som jag jobbar i den här gruppen med bokade besök. När jag går på arbetsgivarbesök, har jag min hund med.

Hur fungerar tillgängligheten för dig som anställd på arbetsförmedlingen?

– Mycket av informationen från arbetsförmedlingen är bilder. Vi använder till exempel bildspel på våra informationsmöten. De skulle gå att göra tillgängliga, men det har inte arbetsförmedlingen jobbat med. Vi är skyldiga att kompetensutveckla oss, men kompetensportalen är inte tillgänglig för synskadade. Det finns en app för att följa upp sökande som jag inte kan använda.

Arbetsförmedlingen har börjat tänka lite mer på tillgänglighet, men med tanke på det uppdrag vi har borde mer ha hänt redan.

Finns det något som du vill att dina kollegor ska göra för att underlätta?

– Jag är glad om de talar om att jag har fläckar på kläderna. Sedan brukar de läsa upp text för mig när vi får information via bildspel. Några kollegor började med det och ledningen uppfattade det så de började själva läsa. De säger också till externa föreläsare att de ska göra det.

Kan din synnedläggelse innebära något positivt för jobbet?

– Några sökande sagt att det är inspirerande att jag med min funktionsnedläggelse har hittat ett bra jobb. Det kan också vara en poäng att jag inte

dömer någon utifrån utseendet. Ungdomar är vana att lärare säger åt dem att ta av kepsen, sådant gör inte jag. Jag har ju ingen aning om någon är superpiercad och tatuerad. En arbetsgivare ringde och frågade ”och vilken hudfärg har den här personen?”. Sådant ska ingen arbetsförmedlare svara på, men jag vet inte ens det.

Kanske också att folk har respekt för min ledarhund, det kan minska risken för hotfulla situationer.

Namn: Anna Sondér

Yrke: Arbetsförmedlare

Ålder: 46

Utbildning: Internutbildningar på Arbetsförmedlingen, tolkutbildad och auktoriserad vid kammarkollegiet, läst litteraturvetenskap och andra enstaka kurser på universitet.

Synnedläggelse: Retinitis Pigmentosa, helt blind sedan barndomen.

Synhjälpmedel: talsyntes och punktdisplay till datorn, egen skrivare, vit käpp, ledarhund.

Fritidsintressen: cyklar tandem, ägnar sig åt barnen 12 och 14 år, och hunden.

Wasdad

“Jag måste vara på tå hela tiden
och se till att kunden är nöjd”

Henrik Rüffel, projektledare:

”Jag måste vara på tå hela tiden”

På börsen gäller det att datasystemen inte ligger nere. Som projektledare måste Henrik Rüffel vara på tå och prioritera vad medarbetarna ska göra. Med hjälpmedel och en lagom dos frågvishet löser sig det som har med synskadan att göra.

Börsklockan ringer när ett nytt företag introduceras på Nasdaq-börser i Stockholm. Men numera är det inte några börsmäklare som ilar runt och ropar ”Köp! Sälj!”, utan handeln med aktier sker via datorer. Nasdaq i Stockholm har dessutom sin största marknad utanför Sverige.

Henrik Rüffel är ansvarig för support och utveckling av ett datasystem som används av börser i Istanbul.

– Jag är projektledare för ett team med ett femtontal personer. Mitt ansvar är att ta hand om e-post från kunden, koordinera arbetet och prioritera vid felanmälan. Jag sitter i möten och gör statusrapporter.

Vad förde dig till det här jobbet?

– Jag är civilingenjör från KTH och jobbade som medicintekniker när jag fick en förfrågan om jag ville komma och jobba på börser. Det lät spännande och nu har jag jobbat här i 18 år. Jag började som programmerare men blev sedan ganska snart chef och projektledare.

Vad får dig att trivas på jobbet?

– Det händer mycket och blir aldrig tråkigt. Man måste vara på tå hela tiden och se till att kunden är nöjd och att vi levererar rätt saker. Nasdaq är en aktiv ägare som inte är rädd för att ta initiativ.

Hur stressigt är det?

– Det kan bli långa dagar och är det problem med ett börssystem måste jag se till att någon jobbar med det och sedan ha täta uppföljningar. Men det finns också en vardag när jag kan hämta och lämna på dagis. En del saker går också att lösa hemifrån.

På vilket sätt arbetar du annorlunda än dina seende kollegor?

– Jag måste ha väldigt mycket i huvudet för att det ska bli effektivt. Det gör att jag blir trött, eftersom jag får anstränga hjärnan mer. Det finns dataprogram som man inte kan ha talsyntes till och bilder fungerar ju inte, så där får jag be om hjälp.

På ett möte ser jag inte hur många jag ska hälsa på, medan den som ser direkt vet hur många som är där. I öppna kontorslandskap har det hänt att jag pratat med en tom stol eftersom jag inte ser om någon sitter och jobbar eller inte är där. Överlag måste jag fråga lite mer.

Finns det fördelar med synnedsättningen?

– Ja, att jag har så mycket i huvudet gör att jag har snabb access till information. När jag intervjuar folk, till exempel när vi ska ta in konsulter, lyssnar jag mer till vad de säger eftersom jag inte ser hur de ser ut.

Vilka attityder har du mött i arbetslivet?

– Det är väl allt från ifrågasättande till att de blir imponerade. En del undrar om jag kan läsa mejl. Det är klart att det är lite tråkigt om de tror att jag inte klarar saker, men jag går inte in och tjufsar utan försöker bara visa att jag kan. Men det här gäller nya kontakter, i vardagen rullar det på.

Det mesta går att lösa med hjälpmedel, men det måste också finnas lite vilja från arbetsgivaren. Jag vet en synskadad person som inte fick jobba kvar på Försäkringskassan. De om någ-

ra borde ha förståelsen och kunskapen om vad man kan göra för att det ska fungera på jobbet.

Finns det något som du vill att dina kollegor ska bidra med på grund av synskadan?

– Inget speciellt, bara vara vanliga trevliga människor. Men det är klart om jag skulle vara på väg att trilla kan de få säga till. Men risken är inte särskilt stor sedan jag började med käpp. När jag går med käpp slipper jag också ”onda ögat” som man annars kan få om man som synskadad går in i saker eller är fumlig. Folk förstår varför, ytterst få skulle säga ”se dig för!”.

Namn: Henrik Ruffel

Yrke: Projektledare på Nasdaqbörsen.

Ålder: 51

Utbildning: civilingenjör, KTH

Synnedsättning: Näthinnesjukdomen Retinitis Pigmentosa, RP, ser lite ljus och mörker.

Synhjälpmedel: Talsyntes, vit käpp, fickminne. Har arbetsbiträde 14 timmar i månaden.

Fritidsintressen: Maratonlöpning, cykling. Läser mycket. Har en 2-åring och en 3,5-åring. ”De är min främsta fritidssyssla!”

“Jag har alltid tyckt att det varit roligt med det kemiska i maten.”

Jenny Johansson, livsmedelsinspektör:

”Det känns bra att göra nytta för konsumenterna”

Drycker som ger ”superenergi”, kosttillskott med ”alla vitaminer du behöver” – livsmedelsinspektören Jenny Johansson granskar om påståendena stämmer. Ute på inspektion kan hon verka extra nitisk, med förstoringsglas och ficklampa.

Jenny Johansson arbetar på livsmedelskontrollen på Miljöförvaltningen i Stockholm. Här har hon arbetat sedan 2006. De senaste åren har hon varit specialiserad på kosttillskott.

– Säger tillverkaren att något är bra mot förkylning eller hälsosamt för din hy måste de kunna backa upp det. De får aldrig påstå att ett livsmedel botar något. Jag tittar på innehållet, om de till exempel har stoppat in ett växtextrakt som gör att det blir en högriskprodukt. Det är också viktigt att det går att spåra livsmedlen. Säg att en konsument får en metallbit i en leverpastej, då måste det gå att spåra livsmedlet bakåt för att ta reda på var det gått fel, men också framåt så att man kan stoppa försäljningen av samma omgång leverpastej.

Hur ofta är du ute på företag?

– Det varierar, men i morgon ska jag besöka ett dryckesföretag och en kosttillskottsförsäljare, nästa vecka ett rawfood-kafé. Jag brukar åka ut till några större kedjors huvudkontor. Huvudkontoren styr många gånger väldigt mycket, till exempel temperaturrutiner ute i köken och hur varorna märks.

När trivs du bäst på jobbet?

– När jag har något riktigt knepigt att inspektera, där jag får titta i många lagstiftningar. Men det är också roligt när vi träffar företagarna själva och för en dialog med dem. Annat som känns bra är att göra nytta för konsumenterna, som när vi får bort farliga produkter från marknaden.

Arbetar du på något sätt annorlunda än dina seende kollegor?

– Jag går sällan på regelrätta skadedjurskontroller eftersom jag ser dåligt, det är ingen idé att leta efter råttor eller kryp. Skulle jag råka få ett sådant ärende får en kollega ta nästa kontroll. När

jag är ute på inspektion går jag närmare än andra för att se, men det är lite bra för man förväntas gå nära i det här yrket. Kanske att de på något företag upplevt mig som väl nitisk när jag kommit med förstoringsglas och ficklampa.

Vad har du mött för attityder i arbetslivet apropå synskadan?

– Det är inte specifikt för arbetslivet, men ibland kan man ses som lite dum när man inte ser. Någon gång har jag fått en kommentar när jag inte sett vart de pekat under en inspektion. Men det är tack och lov väldigt sällan. På arbetsplatsen funkar det bra, med stort stöd av de chefer jag haft. Det har till exempel inte varit något problem att få en stor mobil. Det som kan hända är att jag får påminna om att få powerpointpresentationer i förväg inför möten för att kunna titta på dem uppförstorat.

Hur kom det sig att du började arbeta som livsmedelsinspektör?

– Jag har alltid tyckt att det varit roligt med det kemiska och mikrobiologiska i maten, sådant som ”varför jäser brödet?”. Jag utbildade mig till livsmedelsagronom på Sveriges lantbruksuniversitet, arbetade på labb och analyserade salmonella och stafylokocker i livsmedel och med kvalitetsfrågor. Sedan sökte jag hit och blev kvar för att jag trivdes så bra.

Men nu ska du snart sluta och börja som statsinspektör på Livsmedelsverket, varför det?

– Jag har varit utlånad till Livsmedelsverket för olika projekt. Där har jag jobbat med en kontrollhandbok om kosttillskott och ett regeringsuppdrag för att förbättra kontrollen av livsmedel som säljs på nätet. Därför vet jag hur kul det är att jobba där med. Det ska bli roligt att lära sig något nytt.

Sista frågan: tar du några kosttillskott själv?

– Nej, jag försöker äta varierat och på så sätt få i mig det jag ska i alla fall.

Namn: Jenny Johansson

Yrke: Hittills livsmedelsinspektör, ska bli statsinspektör på Livsmedelsverket

Ålder: 40

Utbildning: Livsmedelsagronom vid Sveriges Lantbruksuniversitet

Synsättning: Glaukom, har ungefär 16 procents syn.

Hjälpmiddel: Förstoringsglas, kikare, förstoringsprogram till datorn, förstorar upp bilder på mobilen.

Fritidsintressen: Ridning, resor och alla barnens aktiviteter.

“Nyligen har vi byggt ut så det inte ska bli så långa väntelistor för att komma hit”

Ulf Nordquist, musiker och krögare:

”Musiken och jag är oskiljaktiga”

”Var är den seende chefen?” Ulf Nordquist, musiker och krögare på Svartklubben, kan bli ifrågasatt som synskadad arbetsgivare. Men när ljuset släcks är han och kollegorna de minst funktionsnedsatta i lokalen.

I Sofu på Södermalm i Stockholm ligger restaurangerna tätt. Men det är bara en som har konceptet ”musik, mat och mörker”. Här får gästerna äta i komplett mörker, serverade av synskadade servitörer som även sjunger och spelar.

Ulf Nordquist är showens huvudförfattare och bandets frontman. Sedan 2012 är han också ägare till Svartklubben.

– Jag har arbetsgivaransvar och står för alkoholtillståndet. Det är skönt att ha koll på hela processen. Men gud vad det är jobbigt också, med alla papper. Då gäller det att ha goda medarbetare.

Hur ser din arbetsvecka ut?

– Jag jobbar fyra till sex kvällar i veckan, till midnatt. Arbetsdagarna är upp till tio timmar. Dag-

tid är det en massa detaljer som ska lösas, gästlistor, specialkost och annat. Kocken beställer all mat, jag all dryck.

Vi har öppet 200 dagar om året, så det är fullt pådrag. Men jag ser till att vara ledig en vecka per kvartal. Då åker jag bort, för annars går jag hit om det uppstår någon nödsituation som jag kan lösa.

Varifrån kom idén att bli krögare efter ett yrkesliv som musiker och underhållare?

– För femton år sedan läste jag om en restaurang i Zürich som serverade mat i mörker. Jag tänkte att på en sådan restaurang skulle man spela. Sedan provade vi konceptet på en konferens och inhyrda i andras lokaler, bland annat på Wallmans salonger. Fast då var det bara halvt i mörker. Ingen trodde att seende skulle klara av att ha det helt mörkt. Men det gick ju bra. När jag fick tag på den här lokalen startade jag eget och nu har vi nyligen byggt ut för att det inte ska bli så långa väntelistor för att komma hit.

När trivs du bäst på jobbet?

– I umgänget med gäster och personal. Vi som jobbar är ett team, några har jag känt i 30 år. Sedan skulle jag nog säga att musiken är lite av ett kall. Musiken och jag är oskiljaktiga. Jag försöker vara en del i min inspelningsstudio. Jag har fått mer tid till musiken sedan jag kunde anställa en person på kontoret.

Vad i ditt jobb gör du annorlunda än en seende skulle göra?

– Vi måste tänka smart. Det finns en tanke i nästan allt, detaljer som att det finns en undertallrik så att vi och gästerna vet var maten kommer att stå. Vi lär oss alla namn på gästerna. Det skapar en nära stämning. Jag kan säga ”Hej Ann, nu kommer jag med maten”, då förstår gästen att en tallrik kommer att ställas fram. Vi synskadade använder namn mer, flikar in det i talet för att man ska veta vem man vänder sig till.

Det sägs att synen upptar 90 procent av koncentrationsförmågan. Jag kan lägga 90 procent av min koncentration på något annat. När man blir blind kan man hålla på och tänka på att man inte kan köra bil. Om jag i stället går eller ser till att bli skjutsad kan jag lägga kraften på annat, som att skapa världens bästa svartklubb.

Vad har du som blind mött för attityder i yrkeslivet?

– Det finns rätt låga förväntningar på människor med synnedsättning. När jag skötte alla bokningar till restaurangen var det extremt många som inte trodde att jag var den ansvariga när

de kom hit, utan letade efter någon som var seende. Men jag är tålmodig och parerar sådant. En annan lustig fråga jag får är om vi har seende gäster, som om det här vore en intern grej för synskadade.

Finns det något som du vill att seende kollegor ska göra för dig?

– Ja, berätta om jag har fått en stor såsfläck på skjortan. Det är inte sagt att jag gör något åt det, men jag vill att det ska vara mitt val. Annars är det så att jag har byggt upp en plats där jag är den minst funktionsnedsatta i rummet.

Namn: Ulf Nordquist

Yrke: Krögare, musiker och underhållare.

Antal anställda: Två fast anställda, övriga på timme eller gage.

Ålder: 58

Utbildning: 3-årigt musikgymnasium.

Synnedsättning: RP, synen försämrades gradvis från 15 år för att försvinna helt vid 25.

Synhjälpmedel: Dator med tal och punktskriftsdisplay, Siri på mobilen.

Fritidsintressen: Skivsamlare och släktforskare.

ULF
EN TYPISK
LÅTSKRIVARE

“Det bästa är när vi gemensamt knäcker ett svårt problem”

Caisa Ramshage, IT-arkitekt:

”Jag har tur som jobbar i IT-branchen”

Som IT-arkitekt hjälper Caisa Ramshage stora företag att få rätt struktur på sina datasystem. Hennes synsättning kan leda till små, praktiska problem som går att lösa.

Caisa Ramshage ritar systemkartor och tar fram tekniska krav för IT-system. Olika dataprogram måste samverka, ungefär som trafiksystemet i en stad, förklarar hon.

– Numera är alla system väldigt ihopkopplade, byts något ut påverkar det andra system.

Caisa jobbar sedan 10 år på konsultföretaget Comparo, dit hon blev headhuntad. Hon har oftast uppdrag ute hos kunden. Det senaste uppdraget hos ett stort modeföretag har varat i fyra år.

Vad har du gjort på jobbet i dag?

– Vi har haft ett möte med en systemägare, det vill säga den som ansvarar för systemet. Jag kommer med den tekniska expertisen. Jag har skrivit ner krav i en dokumentation och pratat med en testledare. Vi har diskuterat ett leverantörs-

besök eftersom vi har upphandling av ett nytt system. Det har handlat om problemlösning och analys, egentligen om att se till så att det inte blir problem.

När trivs du som bäst?

– Det bästa är när man gemensamt knäcker ett svårt problem. En kollega har jämfört det med att vi ska bygga om centralstationen samtidigt som tågen går. Kunde man bara stänga ner systemen en vecka vore det inte så svårt. Nu får vi vara glada om vi har en natt på oss. Då behövs teamet.

Vad styrde ditt yrkesval?

– Jag visste inte hur min synsättning skulle utvecklas. Skulle jag kunna se fem, tio eller 30 år framåt? Jag har väl säkrat lite genom att inte välja den längsta universitetsutbildningen utan en som gjorde att jag kom ut i arbetslivet ganska snabbt.

När jag var färdig elektroingenjör insåg jag att jag kunde lika mycket programmering som elek-

tronik, plus att jag tyckte att programmering var roligare. När jag kom till Comparo gick jag mer mot IT-arkitektur.

Finns det något i ditt jobb som fungerar annorlunda än för seende kollegor?

– Jag använder inte muspekaren eftersom den är svår att urskilja på skärmen, så jag har blivit väldigt bra på kortkommandon. Om någon annan ska visa ber jag dem peka med handen mot skärmen för jag ser ofta inte när de använder muspekaren. Jag har ett förstoringsprogram som jag fått via Försäkringskassan.

Annars är det väl att jag kan snubbla på kartonger och annat, men där jag har varit på stora företag har det funnits skyddsombud som ser till att det inte står saker i vägen. Det kan vara svårt att hitta saker i ett förråd.

Har du i något läge nytta av synnedsättningen?

– Det är ju inte så att jag hör bättre än seende, men om det är en presentation med PowerPoints med liten text koncentrerar jag mig mer på vad som sägs och kan uppfatta saker som kollegorna missar. Vid intervjuer samma sak, jag distraheras inte av hur personerna ser ut.

Påverkas samarbetet med kollegorna av att du inte har full syn?

– De jag jobbar närmast vet att jag ser dåligt, men jag förklarar inte för dem som jag träffar någon enstaka gång. Många märker inte att jag är synskadad förrän de möter mig utomhus med

min vita käpp. En del kan bli lite osäkra och vilja hjälpa mig mer än vad som behövs, då förklarar jag lite fint att jag säger till om det är något. Är vi i en stor personalmatsal kan jag be någon komma och hämta mig eftersom det är en utmaning att hitta fyra personer bland 200.

Socialt kan det vara lite svårt när jag till exempel står och pratar i en grupp och inte märker att det har kommit en person till. Jag kan också missa om någon går iväg utan att säga till eftersom jag har ett begränsat synfält. Men jag har tur som jobbar i IT-branschen, det som gäller är att man kan sina saker.

Namn: Caisa Ramshage

Yrke: IT-arkitekt

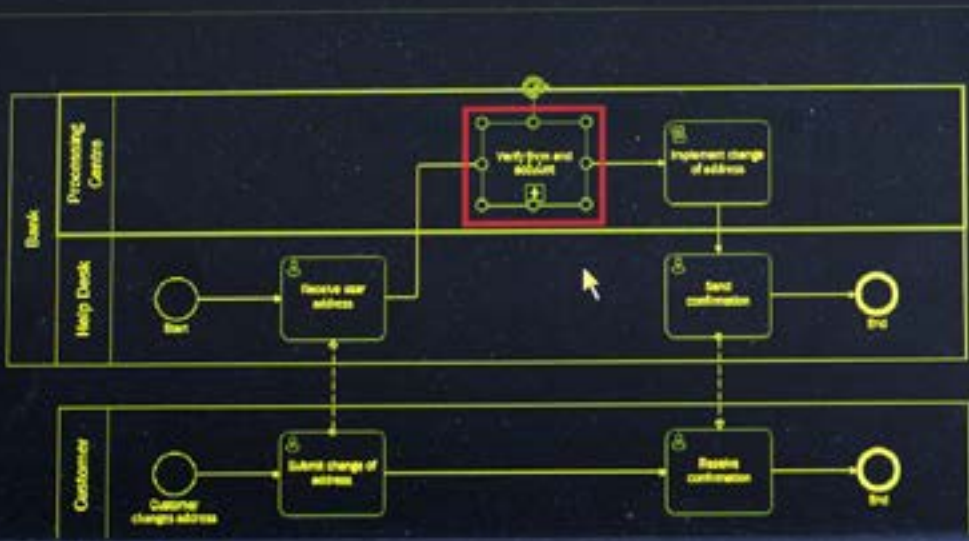
Ålder: 45

Utbildning: Elektroingenjör vid Högskolan i Blekinge. I yrkeslivet sedan 1994.

Synnedsättning: Näthinnesjukdomen Retinitis Pigmentosa, RP. Saknar mörker- och vidvinkelseende.

Synhjälpmedel: Dataprogram som Zoomtext. Vit käpp utomhus.

Fritidsintressen: Träna hunden, läsa, utförskidåkning med skidguide, åka motorcykel ("bli inte orolig, jag kör inte själv").

lenovo

XI

”Jag sprang på några dramapedagoger och kände ”fasen, det är nog det jag vill göra”

Mikael Jonsson, dramapedagog:

”Det är processen fram som är det roliga”

En före detta gycklare och gruvarbetare har hittat rätt i yrkeslivet. Teaterpedagogen Mikael Jonsson leder barn- och ungdomsgrupper på Kulturskolan. I dag blir det cirkustema.

Mikael Jonsson kommer direkt från ett fackmöte till teatern i Årsta. Som teaterpedagog på Kulturskolan Stockholm åker han runt och håller klasser för elever mellan 6 och 22 år. Han plockar fram jongleringsutrustning och spänner upp linan. Dagens första grupp ska sätta upp en cirkusteater. Mikael har varit med och byggt upp Kulturskolans cirkusverksamhet och plockar gärna in sådana element även i teatergrupperna.

– Jag var också med i en liten gyckelgrupp, gjorde lite fakirgrejer, höll på med eld och satte fast saker på kroppen och så. Men min grej är mer att lära ut.

Hur kom du fram till att du skulle arbeta med just det här?

– Ett tag jobbade jag i anrikningsverket på zinkgruvan i södra Närke, men det var inte vad jag

ville. Jag höll på med barnteater både ideellt och på jobbet på förskolan. Jag var med i en amatörteater och upptäckte att det var processen fram som var det roliga, övandet. Sedan sprang jag på några dramapedagoger och kände att ”fasen, det är nog det jag vill göra”. Det var ett yrke där jag kanaliserade alla mina erfarenheter.

När trivs du bäst på jobbet?

– Det är med ungarna. Den här veckan möter jag dem igen efter sommaren och sätter igång. Det är jättespännande och nervöst i starten. Ska de tycka om det, ska de hänga på? Jag har jobbat med det här i tjugo år och hoppas att nervositeten inte släpper. Den där nerven behövs för att få fokus.

Jobbar du annorlunda än dina helt seende kollegor?

– Ja, jag jobbar nog närmare, mer mitt i barngrupperna – utan att kliva över integritetsgränsen förstås – eftersom jag bara ser 10–15 procent. Det gör också att jag måste lita på barnen.

På långt håll kan det bli fel namn. Jag måste vara ärlig mot dem med att jag ser taskigt. Det tar lite längre tid för mig att lära mig namnen eftersom jag inte ser små igenkänningstecken. Överhuvudtaget får jag jobba lite mer för att greppa vem som är vem. Där fungerar en seende på ett annat sätt, ”aha, det är hon med örhängena”.

Är det något praktiskt som är svårt?

– Administration är bökigare för mig, särskilt eftersom Stockholms stad inte tillåter talsyntes och förstöringsprogram i datorn. Jag får lösa det genom att ställa in på sämsta upplösning, då blir texten större. I början klagade kollegorna på att jag inte ändrade tillbaka sedan, men det är lättare för dem att ändra än för mig.

När vi bygger scenografi och rekvisita kan jag behöva ta hjälp av en kollega. Jag säger nej till att hämta barnen på skolgården, för jag har inte en sportslig att se dem på håll. Men är man öppen och inte krånglar till det är det väldigt lite som blir olösliga problem.

Vilka attityder har du mött i arbetslivet på grund av din synnedsättning?

– Kollegor och chefer kan bli förvånade när de förstår hur lite jag ser, men de är schysta överlag. Någon kanske gör en inbjudan på ett papper med en färg som gör att jag inte kan se, då säger jag till. Från föräldrar kan jag ibland uppleva en skepsis, de vill kolla in om jag klarar jobbet. Men när de märker att det fungerar bra så känner jag att jag har deras förtroende.

Kan synnedsättningen tillföra något i ditt yrke?

– Att jag arbetar här blir fördomsmotverkande i praktiken. All den erfarenhet jag har tillför något till gruppen, tidigare jobb, föreningslivet, handikapprörelsen och funktionsnedsättningen. Jag använder min synnedsättning som en styrka, den är en del av mig.

Namn: Mikael, Micke, Jonsson

Yrke: Teaterpedagog.

Ålder: 54

Utbildning: Dramapedagogutbildning, Västerbergs folkhögskola.

Synnedsättning: Nystagmus

Synhjälpmedel: Kikare och förstöringsglas, fotar och förstorar upp i mobilen.

Fritidsintressen: Regisserar en amatörteatergrupp med vuxna, matlagning, fiske, musik, umgås med folk.

“När kollegor talar gott
om mig blir jag glad”

Åsa Törnblom, specialpedagog:

”Jag älskar mitt jobb”

Specialpedagogen Åsa Törnblom stöttar barn med inlärningssvårigheter. Yrkesvalet har att göra med hennes egen skoltid. ”Jag vill inte att någon ska behöva ha det som jag hade det”, säger hon.

Sex trappor upp i Tomtbergaskolan i Huddinge har Åsa Törnblom sitt lilla klassrum. Hit kommer mellanstadieelever som behöver extra stöd i svenska eller matematik. Ibland arbetar hon även i större grupper eller är med och stöttar elever under lektionerna i deras vanliga klassrum. Hon handleder elevassistenter och ingår i skolans elevhälsoteam.

När Åsa gick sista året i gymnasiet hörde försäkringskassan av sig och frågade om hon ville ha förtidspension.

– Jag fattade ingenting, jag var tonåring och ville ju bli lärare! Båda mina föräldrar var lärare. Jag visste att det var ett fritt jobb med mycket egen planering. Först ville jag bli lågstadielärare, men då måste man ha koll på barnens motorik, hur de håller pennan till exempel. Det skulle jag

ha svårt att göra, så jag valde mellanstadiet. Sedan utbildade jag mig till specialpedagog. Det berodde mycket på min egen funktionsnedsättning. Inget barn ska behöva ha det som jag hade det.

Hur var din egen skoltid?

– På lågstadiet fick jag gå fram till tavlan varje gång fröken skrev något. Det var inte tal om att hon skulle säga vad hon skrev och jag såg inte trots att jag satt längst fram. Jag hade inte assistent eller resurs. När jag i årskurs tre blev störd av andra elever satte hon skärmar runt mig, i stället för att se till att de andra blev tysta. Jag hann inte med i samma takt som de andra. Jag skulle göra allt i alla fall, det gjordes inga anpassningar i undervisningen.

Sedan hade jag naturligtvis en del hjälpmedel, som förstoringsglas och stor lysrörslampa. På mellanstadiet fick jag också gå till specialläraren ibland, för lästräning och för att få hjälp med att hitta i kartböcker.

När trivs du bäst på jobbet?

– När jag känner att samarbetet med kollegor, barn och föräldrar fungerar och de är nöjda med mina insatser. När kollegor talar gott om mig blir jag glad. Då trivs jag verkligen på jobbet. Jag älskar mitt jobb och har alltid haft svårt att släppa det när jag kommer hem. Jag trivs med variationen.

På vilket sätt skiljer sig din arbetsituation från dina seende kollegors?

– Jag ser vad som finns i rummet, men kan till exempel inte urskilja ansiktsuttryck hos eleven. Jag säger till dem att inte bara nicka. Men jag rör mycket på mig, allra helst när jag är i större grupper och kan då hålla mig nära dem som behöver mig mest.

Jag har en liten inplastad white board som jag skriver på när jag ska förklara något. Jag skriver ju stort, och det har hänt att någon sagt ”tror du jag är dum?”. Då förklarar jag att jag skriver stort för att jag själv ska se.

En del saker tar längre tid för mig, som när jag har mycket att läsa in i samband med vidareutbildning.

Vilka attityder har du mött i arbetslivet?

– När jag har med en elevassistent i större grupper antar en del att det är för att jag ser dåligt, men det är ju för att det är tio barn med inlärningssvårigheter, varav hälften kan ha en diagnos. Annars tror jag att varken föräldrar, kollegor eller chefer tänker så mycket på synskadan. Ibland får jag påminna om att vissa saker tar

längre tid för mig, någon annan får rätta nationella prov. När jag började som lärare ville jag göra allt, men sedan insåg jag att det inte var så smart att jag var rastvakt. Med åren har jag blivit bättre på att säga ifrån om något inte fungerar för mig.

Namn: Åsa Törnblom

Yrke: Mellanstadielärare och specialpedagog.

Ålder: 50

Utbildning: Lärarhögskolan, Stockholm.

Synsättning: Synnervsförtvining, optisk atrofi.

Synhjälpmedel: Stor skärm, förstoringsprogram, Zoomtext dataprogram, tangentbord, förstoringskamera, förstoringsglas.

Fritidsintressen: barnen 15, 18 och 22 år, och deras aktiviteter, egen styrketräning, titta på idrott på tv, lyssna på böcker, gärna deckare.

Hon ha

Hennes s

Hennes tröja är p

En skosula är sönder.

Hon har en lapp på sin ha

Hennes handskar är t

Det är hål i fickan.

Hon har målat ögonen.

Hon sitter på golvet.

Hon ligger på bordet.

Hon är glad.

ppen står på ett fat.
r en res i sin hatt.
nt.

10x 38D 40
made in Germany

LED

“Jag har en fast lön som grund, resten är provision.”

Abdulkhalegh Hasanpour, låneförmedlare:

”I Iran drev jag eget”

Jobbet som låneförmedlare ger Abdulkhalegh Hasanpour ett sammanhang som han uppskattar. Men han skulle ha kapacitet att göra mer. I Iran drev han eget företag.

Det kan bli uppemot hundra telefonsamtal om dagen. En del lägger på luren direkt, andra blir intresserade av det Abdulkhalegh Hasanpour berättar. Hans jobb påminner om att vara telefonförsäljare, men företaget Consector i Stockholm förmedlar privatlån.

Hur går det till?

– Vi samlar in förslag från femton olika banker som vi samarbetar med, lägger fram kundens fall och efter en till två dagar kommer de med förslag som kunden kan jämföra med tidigare upplägg. Bankerna tävlar om att ta fram bästa förslag.

Vad i jobbet trivs du bäst med?

– Det känns bra när folk blir nöjda med att de får lägre kostnader. Men annars är det att ha ett vanligt liv, att jag på morgonen vet att jag har ett

ansvar. Det känns viktig för att vara en förebild för mina barn.

Har du fast lön?

– Jag har en fast lön som grund, resten som provision. Därför ligger det en liten stress på varje samtal. Det är många som inte orkar med det, det är en bransch där folk kommer och går.

Men du orkar?

– Jag har inte så mycket annat att välja på. Mitt förra jobb var mer vanlig försäljning. Jag blev trött på det. Jag sökte jobb i två år, skrev hundratals ansökningar utan att komma på en enda intervju. Jag sökte kundtjänst, receptionsjobb, allt möjligt. När jag hörde om det här tyckte jag att det kändes mindre som försäljning eftersom vi inte tar betalt av kunden utan får provision av banken.

Här började jag som praktikant 2015. Sedan fick jag anställning med bidrag från Arbetsförmedlingen, som förlängts med ett år i taget. Det är svårt att få ett vanligt jobb som synskadad

och det blir nog inte lättare av att jag kommer från Iran.

Vad har du arbetat med tidigare?

– Min familj hade eget företag i Iran där jag växte upp. Sedan drev jag själv flera företag, bland annat ett som köpte och sålde metallvaror. Jag ser ingenting, det är en krigsskada som jag fick som civil när jag var 21. En raket slog ner i Teheran och jag fick splitter i ansiktet. Synen försvann helt på en gång, men jag fortsatte livet utan att fokusera på min skada.

Jag arbetade med företaget och hade familjen omkring mig, plus en tjänsteman som jobbade som arbetsbiträde för mig. Jag betalade honom själv. När jag kom hit till Sverige försökte jag starta eget här också, men det var inte lätt. Jag kunde inte reglerna och det var svårt med språket i början.

Vilka attityder har du mött som synskadad i arbetslivet?

– En del litar inte riktigt på att synskadade kan göra ett bra jobb. På mitt förra jobb var jag en av toppsäljarna, men kände ändå att det fanns en misstro. Jag tyckte att det var jättesvårt när jag sökte jobb, skulle jag berätta om skadan i cv och personligt brev eller inte?

Vad fungerar annorlunda för dig som synskadad på jobbet?

– Jag har talsyntes på datorn, så när jag talar med kunden hör jag samtidigt datorns röst. En del svar från banker och kreditupplysning kommer

som bilder. Det klarar programmet Jaws inte av att läsa så då får jag ta hjälp av en kollega eller chefen.

När jag sökte jobb var det många hemsidor som inte fungerade ihop med hjälpmedlen. Jag trodde först att jag gjorde fel, men sedan pratade jag med andra synskadade och hörde att de hade samma problem.

Namn: Abdulkhalegh Hasanpour

Yrke: Låneförmedlare.

Ålder: 50

Utbildning: Gymnasiet, sälkurser och internutbildningar.

Synsättning: Blind på grund av krigsskada.

Hjälpmedel: Talsyntes på datorn och vit käpp.

Fritidsintressen: Familjen, med barn som är 19 och 22, styrketräning, föreningsliv – är ordförande i SRF:s persisktalande förening och ersättare i Stockholm-Gotlands distriktet.

”Jag kan be att de ska säga till när det är min tur att ta hand om köket”

Ylva Nilsson, psykolog:

”Mötet med patienten blir annorlunda”

Psykologen Ylva Nilsson håller i terapisaftal med anhöriga till personer med funktionsnedsättning. Ett komplext arbete som är så givande att hon vill stanna resten av sitt yrkesliv.

Hon har jobbat inom den psykiatriska öppenvården och med rehabilitering, coachat chefer och haft eget företag som psykoterapeut. Ylva Nilsson har trivts med alla de jobb hon haft under sina 26 år som psykolog. Men frågan är om inte det nuvarande jobbet på kris- och samtalsmottagningen hos Stockholms läns landsting är det mest spännande, säger hon.

– Syftet är att ge stöd till anhöriga; föräldrar, syskon, partners. Jag kan möta föräldrar som just har fått besked på BB om att deras barn har Downs syndrom eller de som har äldre barn med autismspektrumdiagnos. De kan behöva stöd både med hur de bemöter sina familjemedlemmar och med sina egna frågor. Säg till exempel att någon har en tonåring som har det kämpigt med ett utåtagerande beteende som hakar i tidigare jobbige erfarenheter hos föräldern. Då

finns det möjlighet att jobba med detta tema. Det är så komplext och mycket tillfredsställande att kunna hjälpa personen att komma vidare i sin utveckling.

Hur var det att utbilda sig till psykolog?

– Det tog ganska lång tid för mig att ta mig igenom utbildningen. Det var alltid någon talbok som inte dök upp och jag fick läsa flera kurser parallellt. Dessutom gjorde jag uppehåll för att jobba, bland annat inom psykiatrin på behandlingshem. Jag kände att jag ville ha lite mer yrkeserfarenhet. Men det var en väldigt rolig utbildning och det gick bra när böckerna väl kom.

Hur påverkas mötet med patienterna av att du ser dåligt?

– Om du är i en djup kris förväntar du dig inte att träffa någon som har en funktionsnedsättning. Patienten kan bli osäker, ”jag som tycker det är så viktigt med ögonkontakt, blir jag sedd nu?” Men oavsett synnedsättning så har jag min kompetens som psykolog och psykoterapeut. Dessutom har

jag fått livserfarenheter av att ha min synskada.

Jag skulle säga att mötet blir annorlunda, varken bättre eller sämre än om jag hade sett bra. Fast tidigare när jag mötte patienter som själva hade autismspektrumdiagnos var det många som tyckte att det var en fördel att jag inte stirrade dem i ögonen.

Finns det något annat som du gör annorlunda jämfört med seende kollegor?

– Med min två-procentiga syn på bästa ögat och lite mindre på det andra behöver jag en annan fysisk miljö än mina seende kollegor eftersom jag är ljuskänslig. Rummet får inte vara för ljust. Det tar energi att ha en synnedsättning, därför är det viktigt med pauser. Jag lägger mig ibland ner här på golvet och vilar i två minuter.

Jag måste också vara väldigt systematisk. Till exempel skriver jag upp arbetsuppgifter som är svåra att utföra på grund av synnedsättningen så att jag kan ta det med mitt arbetsbiträde sen.

Vilka attityder har du mött i yrkeslivet apropå din synskada?

– Jag har blivit respektfullt bemött och upplever att patienter och kollegor ser att jag har en kompetens där min synnedsättning är underordnad. Försöker vara tydlig mot mina kollegor och dela med mig av mina erfarenheter av att nästan inte se. Det enklaste är att ta eventuella problem i situationen.

Det skulle vara förminskande att säga att jag alltid behövde hjälp med något. Dessutom har jag en syn som varierar. Det kan finnas något jag

klarar en dag men inte nästa. Exempel på vad jag kan be om är att de ska säga till när det är min tur att ta hand om köket, eftersom jag inte ser vad det står på listan.

Namn: Ylva Nilsson

Yrke: Legitimerad psykolog och psykoterapeut.

Ålder: 56

Utbildning: Psykologlinjen, Stockholms universitet, legitimationsgrundande psykoterapeututbildning, Göteborg.

Synnedsättning: Tapp-stavdystrofi typ 2.

Synhjälpmedel: Läs-tv, skärmläsare på datorn med talsyntes och uppförstoring, scanner, iPhones Voiceover, anteckningshjälpmedel med tal- och punktskrift, olika glasögon, käpp utanför arbetsplatsen. Ska få ledarhund. Har arbetsbiträde.

Fritidsintressen: är med 12-årige sonen, lyssnar på musik, läser. Matlagning och hälsa. Mjuka träningsformer som tai chi, yoga och Alexanderteknik.

“Jag nätverkar. Nyligen var jag på en nordisk konferens.”

Henrik Götesson, handläggare:

”Jag tror mycket på universell design”

Henrik Götesson är Synskadades Riksförbunds expert på IT- och konsumentfrågor, med uppdrag att påverka. Han arbetar med något han brinner för – att förbättra tillgängligheten för synskadade.

Att kunna följa med i tv:s nyheter, gå och ta ut pengar eller ta reda på något genom att söka på internet – det är vardagliga saker som fungerar för de flesta som ser bra. För att det ska bli självklart även för personer med synnedsättning krävs det att någon driver frågorna. En av de som gör det är Henrik Götesson, handläggare på SRF.

– Jag tror mycket på universell design, det vill säga att man anpassar en produkt så att alla kan använda den efter sina behov. Ta till exempel skärmläsaren som finns i alla telefoner på marknaden, som man själv väljer om den ska slås på. Tekniken finns redan från början för dem som behöver den. Men det är viktigt att man får utbildning på sina hjälpmedel även om de är inkluderade i en vanlig produkt.

Hur går det till när du arbetar med påverkan?

– En vanlig uppgift är att skriva remissvar, just nu gäller det EU:s direktiv om webbtillgänglighet. Sedan träffar jag beslutsfattare och företag. Vi försöker få affärer att erbjuda service till synskadade kunder, till exempel hjälp att plocka ihop varor. Jag nätverkar, nyligen var jag på en nordisk konferens om tillgänglighet. Jag jobbar mycket med medie- och tv-frågor.

Vad är bakgrunden till att du har det här jobbet?

– När jag i tonåren var med i föreningen Unga med Synnedsättning började jag förstå att påverkansarbete behövs och att det fanns en del som inte fungerade så bra. När det här jobbet dök upp tyckte jag att det var viktigt. Jag har pluggat statsvetenskap och förvaltningsrätt, det har jag nytta av här. Men det var också så att jag stod i valet och kvalet om jag skulle plugga IT, för det är jag också intresserad av.

Jag har gått SRF:s trainee-program för nya

ombudsmän, två år med teori och praktik. Jag jobbade åtta år på SRF:s lokalavdelning i Stockholm och kom hit för ett år sedan.

När trivs du som bäst på jobbet?

– Kanske när det ringer en medlem och jag kan hjälpa personen med en krånglig webbsida till exempel. Jag jobbar egentligen inte med support, men det är bra att veta vilka svårigheter medlemmarna stöter på. Påverkansarbete i sig går långsamt, man ser inte effekterna av det man gör på en gång.

På vilket sätt skiljer sig ditt arbetssätt från dina seende kollegors?

– Jag har inte samma överblick som mina seende kollegor när jag arbetar med en text, det går snabbare för seende. Om jag är ute på ett okänt ställe kan jag behöva ledsagning. Ett år jobbade jag på Riksdagens utredningstjänst, som var en spännande arbetsplats med högt tempo. Men det fanns ju en del information som inte gick att göra tillgänglig inom rimlig tid, så det var svårt för mig som inte ser alls.

Men man lär sig ju vissa saker som blind också. Man koncentrerar sig på att skriva och lär sig att lyssna. Jag tror att man utvecklar sina sinnen. Jag vet tveklöst var det står en hylla eller en vägg. Ingen har förklarat för mig att man kan höra ett berg, det bara blir så.

Vilka attityder har du mött i arbetslivet på grund av att du inte ser?

– Det kan vara lite förnedrande att man måste

förklara så mycket, som att personer med synnedsättning kan läsa och så vidare. Jag har fått frågan ”Men vem har lagat din mat då?” när jag haft med matlåda.

Sedan är klart att det är svårare att få ett jobb. Jag har varit på en del intervjuer för utredningsjobb. Jag kan fundera på vad jag kunde ha gjort annorlunda för att få ett av de jobben. Men jag tänker att det var många sökande och nu är jag ju här på ett jobb där jag har nytta av mina erfarenheter som synskadad.

Namn: Henrik Götesson

Yrke: Handläggare på Synskadades Riksförbund, SRF.

Ålder: 40

Utbildning: Statskunskap, förvaltningsrätt, traineeprogram, självlärd inom IT.

Synnedsättning: Blind sedan födseln.

Synhjälpmedel: Dator med punktskriftdisplay, skärmläsare och talsyntes. Talfunktionen i mobilen, som är ansluten till anteckningshjälpmedel med punktdisplay.

Fritidsintressen: Tränar, cyklar, gillar att laga mat, lyssnar på musik.

Olika synnedsättningar

En del personer med synnedsättning är blinda och ser ingenting. Andra ser skillnad på ljus och mörker och några läser med kraftig förstoring. Vissa har ett litet synfält som bara fungerar när det är ljus. En och samma person kan relativt obehindrat ta en promenad men inte känna igen sin granne. Det är svårt att beskriva sin synnedsättning.

Normalseende

Så här kan en normalseende person uppfatta sin omgivning.

RP, Retinitis pigmentosa

RP är en ärftlig förstörelse av ögats synceller. Synförsämringen går ofta långsamt. Ett symtom är nattblindhet och ökad ljuskänslighet. RP ger i regel så kallat tunnelseende. En del blir blinda medan andra har synrester livet ut. RP är en av de vanligaste orsakerna till grav synnedsättning hos yngre.

Grön starr, Glaukom

Grön starr är en smygande sjukdom. Vanligtvis ger den ökat tryck i ögat. Det förhöjda ögontrycket skadar synnerven. Synfältet krymper gradvis. Trycksänkande ögondroppar har visat sig bromsa synnedgången. Omkring fyra procent av alla 75-åringar har glaukom.

Diabetes

Diabetes kan påverka synen på flera sätt. Blodkärl i ögat kan börja blöda, mörka skvar eller grumlingar kan då störa synfältet. Diabetes ger sällan grava synskador men sjukdomen är ändå vanlig eftersom allt fler drabbas av diabetes. Behandling med laser och kirurgi bromsar synnedgången.

Åldersförändringar i gula fläcken, Makuladegeneration

Var fjärde person över 75 år har makuladegeneration. Området mitt i synfältet är skadat medan sidoseendet förblir friskt. Just där man vill titta finns en störande fläck. Raka linjer kan uppfattas som suddiga och krokiga.

Näthinneavlossning

Ett vanligt symptom är en skugga som skymmer delar av synfältets ytterkanter. Tidiga tecken kan vara upplevda ljusblixtar som stör synen. Näthinnan lossnar från ögats innervägg. Om en operation inte sker inom ett par veckor kan synen på det skadade ögat förstöras.

Grå starr, Katarakt

Grå starr är när ögats lins blivit grumlig. I regel försämras synskärpan gradvis. Färgseendet påverkas och ögat blir lätt bländat. Grå starr drabbar främst äldre men förekommer även hos nyfödda. Kataraktoperationer är landets vanligaste operation.

Exempel på synhjälpmedel

Anpassningar som behöver göras bekostas av Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. De kostar därför inget för arbetsgivaren eller för den anställde.

Personligt biträde

Personer med synnedsättning kan ha rätt till ett personligt biträde ett antal timmar per månad för att få hjälp med vissa sysslor.

Skärmläsningssystem

Program som omvandlar text till syntetiskt tal eller punktskrift.

Scanner

Skannar in maskinskriven text och läser sedan upp den med syntetiskt tal.

Punktskriftsdisplay

Visar den text som står på skärmen genom stift som höjer sig och bildar punktskrift.

Bordsbelysning

Bordsbelysning med extra ljusstyrka kan underlätta läsningen.

Daisyspelare

Med daisyspelaren går det att hantera information på en cd-skiva eller en minnessticka. Till exempel bläddra, söka med hjälp av register, läsa innehållsförteckningar, sidnummer, sätta bokmärken etc.

Läs-tv

En datorskärm med en kamera under samt ett läsbord. Kameran visar i realtid på skärmen det som ligger på läsbordet och man kan förstora till önskad storlek och ändra kontrasterna.

Tangentbord

Ett tangentbord med extra stora bokstäver på tangenterna och med whög kontrast.

Fickminne

Med ett fickminne läser man in röstanteckningar som senare kan spelas upp.

Anteckningshjälpmedel

Anteckningshjälpmedel för punktskrift.

Kalkylator

En kalkylator som talar.

Stöd gärna vårt arbete.
Pg 90 00 90-2

Synskadades Riksförbund · 122 88 Enskede
tel: 08-39 90 00 · fax: 08-39 93 22
info@srf.nu · www.srf.nu